

Eben gubát cserélt. (Az aláhúzott szó tárgyalandó.)

Ebben az esztendőben jó termés volt.

Hadd lássák és *hadd* olvassák.

Itt van már a *had*, Laczfi nádor *hada*.

A tiédet *tedd* el, a másét ne *vedd* el.

Jó *tettért* jót várj!

És amint *lehull puffanó* eséssel, nagyot üt a földre hangos *nyekkenéssel*.

Azt gondolta farkas, meg se *moccant* karja.

Tovább lát az *orránál*.

Az idő nem több két *óránál*.

Elvágtam az *ujjam*, jaj de fáj.

Új sír van a temetőben.

Akkor gyere, *mikor* hívlak.

Madár *száll a fűszálak* fölött.

Jobb *énnekem* itthon, mint máshol.

Miattad zeng panaszos *éneke*m.

Rossz fát *tett* a tűzre.

Mosd ki szép *fehérre*.

Kilátszott a *fogafehére*.

Ki *áll* amott a szirttetőn?

Albarátok veszik körül.

III. Összefoglalás. Ügyeljünk a hosszú és a rövid mássalhangzókra, szóban és írásban, nehogy értelemzavar támadjon!

Történelem.

IV. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Az ország három részre oszlása. Buda elfoglalása. Fráter György szerepe, újabb török hódítások.

Nevelési cél: A széthúzás következménye most következett be: Magyarország három részre oszlott. (Az eddigi történelemben most történik először az ország egységének felbomlása!)

Szemléltetés: Janicsár, spahi, martalóc bemutatása.

Olvasmány: Horváth J.: Buda török kézre kerül.

Vázlat:

I. *Előkészítés.* a) Kapcsoló ismétlés. A kettős királyválasztás következményei: hazánk megosztása. Ki használta fel ezt? Miért nem törődtek az ellenkirályok az országgal és a törökkel?

b) Célkitűzés. Beszéljünk arról, mi lett a következménye a pártoskodásnak?

II. *Tárgyalás.* a) A váradi béke hatása. A szultán hadjárata: Erdély és Ferdinánd ellen. Fráter Gy. nagy ajándékai eltérítik a törököt Erdély felől. János király bizakodik királyságának megtartásában. Megnősül (Zsigmond lengyel király

Izabella nevű leánya) 1539-ben. Erdélyben Majláth István vajda fellázad. János nagybeteg, hírét veszi gyermeke (János Zsigmond) születésének: végrendelet, fia gyámja: Fráter György.

b) *Buda török kézen 1541.* A délszláv tanácsosok hiszékenysége. Fráter Gy. sem látja a veszedelmet. Ferdinánd is birtokba akarja venni az országot. 1540-ben Vels Lénárd vezetésével sereget küld Buda alá, de a hideg miatt ez sikertelenül elvonnul. Buda védelmezője, Fráter György nem adja át a várat Ferdinándnak. 1540 telén felvonul a szultánnal, Kalocsánál telelnek, majd 1541 tavaszán Fráter György átadja a várat. Roggendorf eltávozott a vár alól. A török fegyver nélkül jutott Buda birtokába. Szulejmán ügyesen rászedi Fráter Györgyöt. *Az ország jelképes megszállása megtörtént. Szulejmán magának foglalja le János király volt országát,* a kis királyfinak csak Erdélyt hagyta meg a régi hűbéres alapon. Buda a Duna-Tisza közötti új szandzsákság székhelye lett. Izabella levonul Erdélybe, a szultán a Nagyboldogasszony templomában kijelenti, hogy a várost birtokába vette. Majd haza indul.

c) Buda elvesztésének következményei. A török állandó tartózkodásra rendezkedik be. Kezdetét veszi az ország három részre oszlása. Három főváros: Buda, Pozsony, Gyulafehérvár. A nemzet három testre esett: törökre, magyarra, keleti részre.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A Föld alakja, mozgása, tájékozódás a földgömbön.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. A mult órán tanultak felújítása, számonkérése.

b) Célkitűzés.

II. *Tárgyalás.* a) A Föld alakja és mozgása.

Ha a szabadban, valamely magasabb helyről széttekintünk, a Földet mindig köralakúnak tartjuk. A valóságban azonban a Föld *gömbalakú*, óriási golyóhoz vagy labdához hasonlít. A Nap, Hold és a csillagok szintén gömbalakú testek és mivel az égen láthatók, *égitest* a nevük. A Föld maga is égitest.

Mint a legtöbb égitest, a Föld sem mozdulatlan, hanem 24 óra alatt fordul meg maga körül. *Ez a forgási idő egy nap.* Az a képzelt vonal, amely a Föld két sarkát összeköti, tehát amely körül a Föld forog, a Föld *tengelye*. Ahol ez a képzelt tengely átszúrja a Föld kérgét (fent és lent), ezek a Föld *sarkai*. Az egyik ezek közül mindig az északi sarkcsillag felé mutat, ez az *északi sarok*, vele szemben van a *déli sarok*.

A Föld forgása közben hol az egyik, hol a másik felét mutatja a Nap felé. A Nap felé fordított oldalán megvilágított, ezért itt *nappal* van, ellenkező oldala azonban árnyékba ke-